כהן גדול פרק שני סנהדרין כב.

וכתב הנשתון. כתב נשתנה והאי קרא דעזרא כתיב שהיו כותבין בימיו כתב משונה שנשתנה ע"י מלאך שכתב מנא מנא תקל ופרסין בימי דניאל כתב דאמרמי ולשון ארמי ואומר לא כהלין כתבא למיקרא [1](דכיון שחטאו) לא היו יכולין לקרות כתב שכתב המלאך בימי בלשצר והיו שם יהודים הרבה ש"מ נשתנה להם אותו כתב באותו היום: **אם משנה הפורה.** דמז לנו משה רבינו שכתב שבימיו עתיד להשתנות מן עברי לאשורית שנתן להם בימי דניאל וגא עזרא וכתב בו את התורה בכתב אשורית: **בכתב זה נתנה תורה לישראל.** בימי משה ולמה לא כהלין כתבא למקרא דכיון שחטאו בכתב לאשון וכזו את התורה נהפך להם לרועץ לשון מרעץ אויב (שמות טו) שבכתובו: **שובו לבצרון.** לעיר מבצר שלכם לירושלים ואבית שני קא מתנבא: **גם היום מגיד משנה.** מה שבכתב את משנה התורה הזאת: **אשיב לך.** אחזיר לך מה שבכתב את משנה התורה הזאת: **ווי העמודים.** יתדות כסף העשוין כמין אונקלות וקבועים בעמודים שבכסא מוחזין לולאות קלעי האהל והמשכן וכל אונקלאות דומין לווין. אלמא בימי משה עשויין הוין כגון אלנו[2]: **והעמודים לא נשתנו** ל"ג לה בתוספתא [פ"ד] ה"ג בתוספתא [שם] **מה לשונם לא נשתנה** דהא ד"ה בלשון הקודש נאמרה ועדיין בלשון הקודש היא: **כמו קמיע.** קטנה בכתב דק שהיא קלה לשאת: **שויתי ה' לנגדי.** סיפיה דקרא כי מימיני בל אמוט דוד המלך על שם ספר תורה שנזרועו אמר: **לא נשתנה כל עיקר.** משמע לא נשתנה מהם כלל דהא עליה דר' אתי לאיפלוגי. ומאי לא כהלין כתבא למיקרי: **יעם.** בא"ת ב"ש מנא מנים אם זו וכתב מה שבלב במקום מ"ם כותב יו"ד הסמוכה לה ובמקום נ"ן כותב עי"ן ובמקום אל"ף כותב תי"ו: **ופרסין.** שתי פריסות משמע וזו היא פריסת מלכותו ויהיבת למדי ופרס ושמואל אמר ממתום נגקפי אאלרן ור' יוחנן אמר אנם אנם לקת ניסרפו רב אשי אמר נמא נמא קתל ופרסין מנא מנא אלהא מלכותך ויהיבת למדי ופרס ושמואל אמר ממתום נגקפי אאלרן ור' יוחנן אמר אנם אנם לקת ניסרפו רב אשי אמר נמא נמא קתל ופרסין: **מתני'** [3]אין רוכבין על סוסו ואין יושבין על כסאו ואין משתמשין בשרביטו [4]ואין רואין אותו כשהוא מסתפר ולא כשהוא ערום ולא כשהוא בבית המרחץ שנאמר [5]שום תשים עליך מלך [6]שתהא אימתו עליך: **גמ'** אמר רב יעקב א"ר יוחנן אבישג מותרת לשלמה ואסורה לאדניה מותרת לשלמה דמלך היה ומלך משתמש בשרביטו של מלך ואסורה לאדניה דהדיוט הוא אבישג מאי היא דכתיב [10]והמלך דוד זקן בא בימים וגו' ויאמרו לו עבדיו יבקשו וגו' וכתיב [11]ויבקשו נערה יפה וגו' וכתיב [12]והנערה יפה עד מאד ותהי למלך סוכנת ותשרתהו אמרה נינסבן אמר לה אסירת לי אמרה ליה חסריה לגנבא נפשיה לשלמא נקיט אמר להו קראו לי לבת שבע וכתיב [13]ותבא בת שבע אל המלך החדרה אמר רב יהודה אמר רב באותה שעה קינחה בת שבע בשלש עשרה מפות אמר רב שמן בר אבא בוא וראה כמה קשין גירושין שהרי דוד המלך התירו לו לייחד ולא התירו לו לגרש [16]א"ר אליעזר כל המגרש את אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר [14]זואת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם וכתיב [15]ואמרתם על מה על כי ה' העיד ביניך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך [17]א"ר יוחנן ואיתימא ר' אלעזר אין אשתו של אדם מתה אלא אם כן מבקשין ממנו ממון ואין לו שנאמר [16]ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך וא"ר יוחנן כל אדם שמתה אשתו ראשונה כאילו חרב בהמ"ק בימיו שנאמר [17]כן אדם הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגפה לא תספד ולא תבכה ולא תבוא דמעתך וכתיב [18]ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב וכתיב [19]הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם מחמד עיניכם אמר רבי אלכסנדרי כל אדם שמתה אשתו בימיו עולם חשך בעדו שנאמר [20]אור חשך בעהלו ונרו עליו ידעך ר' יוסי בר חנינא אמר פסיעותיו מתקצרות שנאמר [21]יצרו צעדי אונו רבי אבהו אמר עצתו נופלת שנאמר [21]ותשליכהו עצתו אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [22]קשה לזווגם כקריעת ים סוף שנאמר [22]אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות [23](אל תיקרי מוציא אסירים אלא כמוציא אסירים אל תיקרי בכושרות אלא בכי ושירות) איני והאמר רב יהודה אמר רב [23]ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני לא קשיא הא בזווג ראשון הא בזווג שני א"ר שמואל בר נחמן לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים שנא' [23]ואשת נעורים כי תמאס מתני לה רב יהודה לרב יצחק בריה [23]אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנא' [24]יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך

[1]וכתב הנשתון כתוב ארמית ומתורגם ארמית וכתיב [2]לא כהלין כתבא למיקרא ופשרא להודעא למלכא וכתיב [3]וכתב את משנה התורה הזאת כתב הראוי להשתנות למה נקרא אשורית שעלה עמהם מאשור תניא רבי אומר בתחלה בכתב זה ניתנה תורה לישראל כיון שחטאו נהפך להן לרועץ כיון שחזרו בהן החזירו להם שנאמר [4]שובו לביצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משנה שמה אשורית אשיב לך למה נקרא שמה אשורית שמאושרת בכתב רשב"א אומר משום ר' אליעזר בן פרטא שאמר משום רבי אלעזר המודעי כתב זה לא נשתנה כל עיקר שנאמר [5]ווי העמודים מה עמודים לא נשתנו אף ווים לא נשתנו ואומר [6]ואל היהודים ככתבם וכלשונם מה לשונם לא נשתנה אף כתבם לא נשתנה אלא מה אני מקיים את משנה התורה הזאת [7]לשתי תורות אחת שיוצאה ונכנסת עמו ואחת שמונחת לו בבית גנזיו אותה שיוצאה ונכנסת עמו עושה אותה כמין קמיע ותולה בזרועו שנאמר [7]שויתי ה' לנגדי תמיד ואידך האי שויתי מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה כדרב חנה בר ביזנא דאמר רב חנה בר ביזנא אר"ש חסידא[8] המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה כנגדו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד ואידך דאמר לא נשתנה כתב זה כל עיקר אמאי לא כהלין כתבא למקרא רב בגימטריא הוה כתיב ישת ישת אידך פוג המט. שמואל אמר ממתום נגקפי אאלרן. לרב נפיק מן א"ת ב"ש גר ים טן. הנה מ"ם מן ים ונו"ן מן טן ואל"ף מן את הרי מנא. וכן כולם לשמואל מן מ"ם ממתום ונו"ן מן נגקפי ואל"ף מן אאלרן. הרי מנא. וכן כל אות ואות משלשתן תיבה אחת. ר' יוחנן אמר אנם אנם לר' יוחנן נפיק ליה ממטה למעלה לרב אשי נמא נמא קתל פורסין אות מן אמצע אות מתחלתן ואות מסופו הרי תיבה ופתרון כולן אחד מנא מנא תקל ופרסין: **ירושלמי** וקרא בו כל ימי חייו הדברים קל ותימה ומה אם המלך שצרכי כל ישראל עליו חייב לקרוא כל ימיו ההדיוט על אחת כמה וכמה: **אין** רוכבין על סוסו ולא יושבין על כסאו שקדמו משה ואע"פ שלא נתנה על ידו נשתנה כתב על ידו דכתיב וכתב הנשתון כתוב ארמית ומתורגם ארמית וכתוב ולא כהלין כתבא למיקרא מכלל שנשתנה הכתב שנאמר וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר כתב דעתיד להשתנות ולמה נקרא אשורי שעלה עמהן מאשור ואין הלכה כמר עוקבא דהא קיימא כתנאי ולא כר' יוסי אלא קי"ל כך שכתב זה ניתן למשה בסיני כדאמרינן מ"ם ופמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין וכן ווי העמודים ואין הלכה כמותו שנשתנה אלא כר' אליעזר המודעי דאמר כתב זה לא נשתנה כל עיקר מעולם. דר' אליעזר המודעי לגבי הני רב הוא ולית הלכתא כתלמיד בהדי רב. וכן הלכה כר' אליעזר המודעי וקי"ל כר' אליעזר המודעי שאמרו משמו כי כתב זה לא נשתנה כל עיקר כר'. ולמה נקרא אשורי שמיושר באותיותיו וכר' ולא עוד אלא שגם ר' אומר בכתב זה ניתנה תורה לישראל ר' אומר מסני שמיושר בכתבו וכו ניתנה התורה לישראל וכיון שחטאו נהפך לרועץ מלשון תרגום ורגז ורעץ כלומר בקושי כמו דבר נערץ דערץ וכיון ששבו חזר להן שנאמר שובו לביצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משנה אשיב לך. א"ר שמעון חסידא המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה כנגדו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד ולמאן דאמר לא נשתנה כתב זה כל עיקר אמאי לא כהלין כתבא למקרא רב בגימטריא הוה כתיב ישת ישת אידך פוג המט. שמואל אמר ממתום נגקפי אאלרן. לרב נפיק מן א"ת ב"ש גר ים טן. הנה מ"ם מן ים ונו"ן מן טן ואל"ף מן את הרי מנא. וכן כולם לשמואל מן מ"ם ממתום ונו"ן מן נגקפי ואל"ף מן אאלרן. הרי מנא. וכן כל אות ואות משלשתן תיבה אחת. ר' יוחנן אמר אנם אנם לר' יוחנן נפיק ליה ממטה למעלה לרב אשי נמא נמא קתל פורסין אות מן אמצע אות מתחלתן ואות מסופו הרי תיבה ופתרון כולן אחד מנא מנא תקל ופרסין: **ירושלמי** וקרא בו כל ימי חייו הדברים קל ותימה ומה אם המלך שצרכי כל ישראל עליו חייב לקרוא כל ימיו ההדיוט על אחת כמה וכמה: **אין** רוכבין על סוסו ולא יושבין על כסאו ולא משתמשין בשרביטו ואין רואין אותו ערום ולא כשהוא מסתפר כו': **ירושלמי** ר' יוחנן סלק גבי ר' יהודה נשיאה נפק לגביה בחלוקא דכימנא א"ל חזור לבוש חלוקך דעמרא משום מלך ביפיו תחזיה עינך כי נפק חמא ר' חנינא בר' סיסי מפצע קיסין מי' מבקע עצים א"ל לית דין כבודך א"ל ומה נעביד ולית מאן דישמשיני א"ל לית לך מאן דישמשך לא הויתה מקבל מתחנויי תרגם רב יוסף מעוני בטבריא שמעו ואת הכהנים אמאי לית אתון לעיין באורייתא אמרין לא הבו לן ישראל כ"ד מתנתא גילון עליהן והקשיבו בית ישראל למה לא יהבתון כ"ד מתנתא לכהניא. אמר ישראל מלכא נסב כולא. ובית המלך האזינו כי לכם המשפט. ספקהם וזה יהיה משפט הכהנים עתיד אני ליפרע מכם שהכל תלוי בכם. שמע ר' יהודה נשיאה וכעס יוסף מעוני פחד וברח וכו' **א"ר** יוחנן אבישג מותרת לשלמה שהוא מלך והמלך משתמש בשרביט המלך. אבל אדוניה הדיוט הוא ואסורה לו. ענין אבישג שאמר לדוד נסבן ואמר לה אסירת לי דהא נסיבנא ר"ח נשי. ואמרה ליה היא חסריה לגנבא כו'. כלומר אחר תשש כחו. ואין בו כח לגנוב. ואמר חזרתני בתשובה. כן אתה זקנת ואין בך כח לתשמיש אשה מפני כך האמר אסירת לי וכו': **א"ר** יוחנן קשין גירושין שהתירו לדוד לייחד בסנהדרי ולא התירו לו לגרש אחת ולישא אחת: כל מי שמתה אשתו ראשונה בחיי כאלו נחרב בהמ"ק בימיו שנאמר הנני לוקח את מחמד עיניך וכתיב ותמת אשתי בערב. ובמקדש כתיב את מקדשי גאון עוזכם. ולא עוד אלא עולם חשך בעדו שנאמר אור חשך באהלו ופסיעותיו מתקצרות

ארבעים יום קודם יצירת הולד. ומ"מ מועיל תפלה כתוך מ' ימים להופכו או לזכר או לנקבה כדלמרינן בברכות (דף ס.) מ' יום קודם ילירת הולד אדם מתפלל על אשתו שתלד זכר אפילו זווג ראשון מתהפך בתפלה כדלמיא במועד קטן (דף יח:) אין מושלין גשים במועד אבל מגרשין שמא יקדמנו אחר ברחמים: ואימא

מסורת הש"ס

א) [נעיל כא:], ב) [נ"ל וכלמהן], ג) [נ"ל פרס], ד) [לקמן לה.], ה) [לעיל יט: כ: סוטה יח. קידושין לב: סוטה מא:], ו) ניעון ז: [וסס לאמת ר' אלעזר], ח) ר"ה ו. זכחים כט:, ט) סוטה כ., ס) רש"ל מ"ז, י) סוטה כ. מו"ק יח: ע"ש, כ) ימות סנ:, ל) רש"ל מ"ז, מ) ממש מיטות של שלש אמות ופירף כל"ל, נ) [מו"ק ז:].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ווי וכו' שלנו הס"ל ואח"כ מה"ל מה העמודים לא: (ב) ד"ה ולא התיבו וכו' ויש"מה הס"ל ואח"כ מה"ל מבקשין ממנו ממון בשביל נדרו או הנגזל:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תורה אור השלם

1. וכימי ארתחשׁשׂתא כתב בשׁלם מתרדת וטבאל ושאר כנותיו על ארתחשׁשׁתא מלך פרס וכתב הנשׁתון כתוב ארמית ומתרגם ארמית: עזרא ד ז
2. אדין עלין כל חכימי מלכא ולא יהלין כתבא למקרא ופשׁרה להודעה למלכא: דניאל ב ח
3. והיה כשׁבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משׁנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים: דברים יז יח
4. שׁובו לבצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משׁנה אשיב לך: זכריה ט יב
5. ועמודיו עשׂרים ואדניהם עשׂרים נחשת ווי העמודים וחשׁקיהם כסף: שׁמות כז י
6. ויקראו ספרי המלך בעת ההיא בחדש השׁלישׁי הוא חדש סיון בשׁלשׁה ועשׂרים בו ויכתב ככל אשׁר צוה מרדכי אל היהודים ואל האחשׁדרפנים והפחות ושׂרי המדינות אשׁר מהדו ועד כוש שׁבע ועשׂרים ומאה מדינה מדינה ומדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשׁנו ואל היהודים בכתבם וכלשׁונם: אסתר ח ט
7. שׁויתי יי לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט: תהלים טז ח
8. ודנה כתבא די רשׁים מנא מנא תקל ופרסין: דנה פשׁר מלתא מנא מנה אלהא מלכותך והשׁלמה: תקל תקילתה במאזניא והשׁתכחת חסיר: פרס פריסת מלכותך והיהבת למדי ופרס: דניאל ה כה-כח
9. שׁום תשׂים עליך מלך אשׁר יבחר יי אלהיך בו מקרב אחיך תשׂים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשׁר לא אחיך הוא: דברים יז טו
10. והמלך דוד זקן בא בימים ולא יחם לו: ויאמרו לו עבדיו יבקשׁו לאדני המלך נערה בתולה ועמדה לפני המלך ותהי לו סכנת ושׁכבה בחיקך והם לאדני המלך: מלכים א א א-ב
11. ויבקשׁו נערה יפה בכל גבול ישׂראל וימצאו את אבישׁג השׁונמית ויבאו אתה למלך: מלכים א א ג
12. והנערה יפה עד מאד ותהי למלך סכנת ותשׁרתהו והמלך לא ידעה: מלכים א א ד
13. ותבא בת שׁבע אל המלך החדרה והמלך זקן מאד ואבישׁג השׁונמית משׁרת את המלך: מלכים א א טו
14. זאת שׁנית תעשׂו כסות דמעה את מזבח יי בכי ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם: מלאכי ב יג
15. ואמרתם על מה על כי יי העיד ביניך ובין אשת נעוריך אשׁר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך: מלאכי ב יד
16. אם אין לך לשׁלם למה יקח משׁכבך מתחתיך: משׁלי כב כז
17. כן אדם הנני לקח ממך את מחמד עיניך במגפה ולא תספד ולא תבכה ולא תבא דמעתך: יחזקאל כד טז
18. ואדבר אל העם בבקר ותמת אשׁתי בערב ואעשׂ בבקר כאשׁר צויתי: יחזקאל כד יח
19. אמר לבית ישׂראל כה אמר אדני אלהים הנני מחלל את מקדשׁי גאון עזכם מחמד עיניכם ומחמל נפשׁכם ובניכם ובנותיכם אשׁר עזבתם בחרב יפלו: יחזקאל כד כא
20. אור חשׁך באהלו ונרו עליו ידעך: איוב יח ו
21. יצרו צעדי אונו ותשׁליכהו עצתו: איוב יח ז
22. אלהים מושׁיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושׁרות אך סוררים שׁכנו צחיחה: תהלים סח ז
23. כי כאשׁה עזובה ועצובת רוח קראך יי ואשׁת נעורים כי תמאס אמר אלהיך: ישׁעיהו נד ו
24. יהי מקורך ברוך ושׂמח מאשׁת נעוריך: משׁלי ה יח

עין משפט נר מצוה

ם [א] מתי' פ"ד מהל' תפלה הלכה נז טוש"ע א"ח סי' ס' לגת פעיף ל' וכרב אלפס ברכות פרק ה דף כה:
ב מתי' פ"ב מהל' מלכים הלכה ח:
סא ג מתי' שם הלכה ג:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com